

Canllawiau Statudol

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canllawiau Statudol i Awdurdodau
Tân ac Achub ac Awdurdodau
Parciau Cenedlaethol mewn
perthynas â safonau ymddygiad
(LIC23-25)

Mehefin 2023

Canllawiau Statudol i Awdurdodau Tân ac Achub ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol mewn perthynas â safonau ymddygiad

Y cyd-destun polisi

1. Sefydlodd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 ("Deddf 2000") fframwaith statudol i hybu a chynnal safonau ymddygiad moesegol uchel gan aelodau a gweithwyr awdurdodau perthnasol yng Nghymru. Mae 'awdurdod perthnasol' at y diben hwn yn cynnwys Awdurdod Tân ac Achub ac Awdurdod Parc Cenedlaethol.
2. Mae'r fframwaith yn cynnwys y deg egwyddor gyffredinol o ymddygiad ar gyfer aelodau (sy'n deillio o 'Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus' yr Arglwydd Nolan), a nodir isod:
 - Anhunanoldeb;
 - Gonestrwydd;
 - Uniondeb a phriodoldeb;
 - Dyletswydd i gynnal y gyfraith;
 - Stiwardiaeth;
 - Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau;
 - Cydraddoldeb a pharch;
 - Bod yn agored;
 - Atebolrwydd;
 - Arweinyddiaeth.
3. Mae'r rhain wedi'u cynnwys yn y Cod Ymddygiad Enghreifftiol statudol ("y Cod Enghreifftiol") (fel sy'n ofynnol o dan adran 50 o Ddeddf 2000), sy'n gosod cyfres o safonau gofynnol y gellir eu gorfodi ar gyfer y ffordd y dylai aelodau ymddwyn, yn rhinwedd eu swydd ac (mewn rhai achosion) mewn rhinwedd bersonol hefyd. Oherwydd y gall y Cod Enghreifftiol gael ei ddiweddarau o bryd i'w gilydd, rhaid i'r aelodau ymglyfarwyddo ag unrhyw newidiadau y mae'n rhaid iddynt gydymffurfio â hwy.

Canllawiau Statudol ar Swyddogaethau Pwyllgorau Safonau

Statws y canllawiau hyn

4. Dyroddir y canllawiau hyn o dan adran 54(7) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (Deddf 2000) fel y'i diwygiwyd gan adran 63(3) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 ("Deddf 2013").
5. Daeth y ddyletswydd ar awdurdodau perthnasol i roi sylw i unrhyw ganllawiau perthnasol a ddyroddir gan Weinidogion Cymru i rym ar 1 Mai 2015.

Diben y canllawiau hyn

6. Mae pwyllgorau safonau lleol yn chwarae rhan bwysig i helpu aelodau, yn unigol ac ar y cyd, i ddatblygu a chynnal diwylliant sy'n arddel safonau ymddygiad uchel .
7. Yn unol ag adran 53 o Ddeddf 2000, mae'n ofynnol i Awdurdod Tân ac Achub ac awdurdod Parc Cenedlaethol sefydlu pwyllgor safonau.
8. Swyddogaethau cyffredinol pwyllgor safonau o dan adran 54(1) o Ddeddf 2000 yw hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau ac aelodau cyfetholedig o awdurdod perthnasol a'u cynorthwyo i gydymffurfio â Chod Ymddygiad yr awdurdod ("Cod yr Awdurdod").
9. At hynny, mae gan bwyllgor safonau swyddogaethau penodol hefyd o dan adran 54(2) o Ddeddf 2000, sef:
 - cynghori'r awdurdod ar fabwysiadu neu ddiwygio cod ymddygiad;
 - monitro gweithrediad Cod yr Awdurdod;
 - darparu cyngor a hyfforddiant, neu drefnu hyfforddiant, ar faterion sy'n ymwneud â Chod yr Awdurdod.
10. Agwedd bwysig ar drefniadau llywodraethu yw'r dull gweithredu o ran rhoddion a lletygarwch. Er bod cefnogaeth gan rai i ddefnyddio un dull i Gymru gyfan, rydym o'r farn mai mater i awdurdodau unigol ymdrin ag ef yw hwn. Byddem yn disgwyl i bwyllgorau safonau adolygu'n rheolaidd y dull a ddefnyddir mewn perthynas â rhoddion a lletygarwch a'r defnydd o drothwyon. Byddem yn argymhell y dylid cynnwys y mater hwn yn adroddiadau blynyddol pwyllgorau safonau. Yn ogystal, ystyrir ei fod yn fater a fyddai'n cael ei drafod fel rhan o'r drefn arferol mewn cyfarfodydd rheolaidd o Awdurdodau Tân ac Achub neu awdurdodau Parciau Cenedlaethol ledled Cymru.

Dyletswydd pwyllgor safonau i wneud adroddiad blynyddol

Statws y canllawiau hyn

11. Dyroddir y canllawiau hyn o dan adran 4(7) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 ("Deddf 2000") fel y'i diwygiwyd gan adran 68(3c) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 ("Deddf 2013").

Diben

12. Mae adran 63(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ("Deddf 2021") yn mewnosod adran 56B yn Neddf 2000 sy'n gosod gofyniad ar bwyllgorau safonau ym mhob awdurdod perthnasol i wneud adroddiad blynyddol i'r awdurdod dan sylw.

13. Fel gofynion sylfaenol, rhaid i'r adroddiad wneud yr hyn a ganlyn:

- disgrifio sut y mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei swyddogaethau yn ystod y flwyddyn ariannol flaenorol;
- cadarnhau bod protocol lleol ar waith ar gyfer datrys cwynion am safonau ymddygiad aelodau, a darparu asesiad o'i effaith. Os na fabwysiadwyd protocol lleol, rhaid i'r pwyllgor safonau ystyried a fyddai mabwysiadu protocol o'r fath yn cynorthwyo ei swyddogaethau mewn perthynas â hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad moesegol;
- cynnwys dadansoddiad o gwynion am safonau ymddygiad aelodau. Rhaid i'r dadansoddiad hwn gynnwys gwybodaeth am nifer yr aelodau sydd wedi bod yn destun cwyn a gadarnhawyd, ac a oeddent wedi mynychu sesiwn hyfforddi ar God yr Awdurdod ai peidio, cyn neu ar ôl i'r gŵyn ddod i law;
- cynnwys crynodeb o'r adroddiadau a'r argymhellion a wnaed neu a gyfeiriwyd at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru mewn perthynas ag ymchwilio i achosion honedig o dorri Cod yr Awdurdod, ac unrhyw gamau dilynol a gymerwyd gan y pwyllgor;
- cynnwys crynodeb o'r hysbysiadau a roddwyd i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru, sy'n ymwneud â phenderfyniadau'r Panel ar achosion posibl o dorri Cod yr Awdurdod;
- disgrifio'r cyngor y mae wedi'i ddarparu ar hyfforddiant i bob aelod a sut y gweithredwyd hynny.

14. Efallai y bydd y pwyllgor yn dymuno adrodd ar nifer yr achosion a ystyrir o dan brosesau datrys yn lleol hefyd. Byddai hyn yn helpu i gasglu data ar sail "Cymru gyfan", ynghylch materion nad ydynt yn cyrraedd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

15. Mae'r ffyrdd yr eir ati i reoli a monitro rhoddion a lletygarwch yn faterion sensitif yn aml. Argymhellir bod y dull o ymdrin â hyn yn cael ei adolygu a'i gytuno o fewn awdurdodau unigol a bod yr adolygiad rheolaidd o'r trothwyon ar gyfer datgan rhoddion, lletygarwch, budd materol neu fantais, yn cael ei gynnwys yn adroddiad blynyddol y pwyllgor safonau. Bydd hyn yn cynorthwyo o ran tryloywder y trefniadau.
16. Diben y gofyniad i wneud adroddiad blynyddol yw sicrhau bod aelodau awdurdodau perthnasol yng Nghymru yn adrodd ar safonau ymddygiad, ac yn eu ystyried, mewn modd rheolaidd a chyson. Hybu perchenogaeth yn lleol ac annog aelodau i gymryd cyfrifoldeb ar y cyd am sicrhau safonau ymddygiad uchel yn eu hawdurdod yw'r bwriad. I'r perwyl hwn, mae adran 56B(6) yn gosod rhwymedigaeth ar awdurdod perthnasol i ystyried yr adroddiad ac unrhyw argymhellion a wnaed gan ei bwyllgor safonau o fewn tri mis i'w dderbyn. Ceir cofnod cyhoeddus o ystyriaeth yr awdurdod o adroddiad yng nghofnodion cyhoeddedig y cyfarfod.
17. Dylai'r pwyllgor safonau ystyried a oes gwelliannau y gellir eu gwneud i gryfhau safonau ymddygiad aelodau. Gall hyn gynnwys argymhellion am faterion megis mandadu hyfforddiant ynghylch cydraddoldebau a'r cod ymddygiad enghreifftiol.
18. Byddai'n arfer da i bwyllgorau safonau rannu eu Hadroddiadau Blynyddol ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.